

VAUHTI JA KUOLEMA

Paul Virilio, *Katoamisen estetiikka*.
(*Esthétique de la disparition*, 1980).
Suomentanut Mika Määttänen.
Gaudeamus, Helsinki 1994. 134 s.

On itse asiassa hämmästyttävää miten maalaisia filosofit ovat. Eräät vetäytyvät vuoristoon, toiset vuonoille, jotkut eivät poistu koskaan kotiraitiltaan. Jopa suurkaupunkien filosofit kurottavat toisella jalallaan maaseudun rauhaan. Ehkä osasyynä filosofien maalaisuuteen on akateeminen todellisuus, jossa lähestulkoon aina eletään vuosikymmeniä jäljessä muusta todellisuudesta. Akateeminen kaupungistuminen on vasta alussa.

Ranskalainen **Paul Virilio** ei ole poikkeus, vaikka esittäytyykin urbaanina filosofina. Virilio kylläkin kiinnittää erityistä huomiota kaupungin sykkeeseen, mutta ei ainakaan *Katoamisen estetiikka* ole silmänä väkijoukossa, kuten **Charles Baudelaire**, vaan pikemminkin silmänä ohikulkevassa autossa. Virilio-kaan ei viihdy kaupungissa, vaan astuu autoon ja lähtee maalle katsomaan maisemia.

Virilion vauhdin tiede, *dromotologia*, tutkii vauhtia, automobiilista ja kinemaattista vauhtia, joka ulottuu yhteiskunnan, politiikan, tieteen ja ihmissuhteiden kaikille tasoille. Mutta Virilio ei näe vauhdissa juurikaan positiivisia asioita. Vauhti on sidottu teknologian murskaavaan totalitarismiin, vauhti turmelee demokratian, koska nopeassa päätöksenteossa ei ole aikaa keskustella ja tiedonvälitys on eliitin hallussa. Vauhdin nihilismi tuhoaa maailman totuudellisuuden luomalla elokuvallisen "valepäivän", joka on juhlaa vailla huomista, ikuista viimeisen päivän lykättyä toistamista. Se on poissaoloa, katoamisen estetiikkaa, joka kaappaa subjektin aika-avaruudellisen kontekstin ulkopuolelle, kuten Virilio ilmaisee.

Vauhdin kurimuksen myötä maailma paljastuu liikkeen vektorin kautta, jolloin olemme jälleen ja edelleen uuden ajan luonnontieteiden myötä syntyneessä tilanteessa: maailmalle on suotu vain inertiaalisuus. Ja mikä onkaan paras toteuttamaan inertiaalisuuden perus-idea paremmin kuin elokuvateollisuus ja sotakoneisto, "sekoitus, joka kytkee toisiinsa moottorin, silmän ja ase" (s. 57). Katoamisen estetiikassa Virilio kiinnittää huomiota erityisesti elokuvaan ja sen synnyttämään valepäivään, mutta viittaa elokuvan ja sodan samankaltaisuuteen, jotka molemmat tuottavat illuusioita ja käyttävät vauhtia harhauttamisen välineinä. Tämä samankaltaisuushan oli tuttua jo natseille, joille elokuvan tarjoama propaganda, politiikan vauhdin estetiikka ja salamasota olivat yhtä.

Sota vaatii liikkeen ylituotantoa, jonka myötä sota muuttuu ikään kuin joutilaisuudeksi, jossa yhtyy vaara ja mukavuus, esittää Virilio. Näin sodasta tulee ikään kuin metsästyksen tai autoilun kaltaista urheilua, jota harrastaa kenraalien eliitti, joka samalla kumoaa maanpäälliset mittasuhteet, ajan ja paikan.

Katoamisen estetiikka on julkaistu vuonna 1980 ja on osin jo vanhanainen. Sillä paljon on vauhdin maailmassa tapahtunut 14 vuodessa: Persianlahden sota, cyperpunk, Silvio Berlusconi, Jurassic Park jne. jne. Käsissä on siis vihdoinkin filosofia, joka vanhenee, mutta jättää punaisen langan, jota seuraamalla voi palata vauhdin alkulähteille.

Virilio upottaa tähän lankaan sidottuja poijuja lähes kaikkialle siirtyen hetkessä Aleksanteri Suuresta Orson Wellesiin ja sähköshokista aerodynamiikkaan. Virilio luo itse kirjoitustyyllillään vauhtia, jossa putoaa helposti kyydistä. Virilio ei jää pohtimaan esittämiään argumentteja eikä tunkeudu yhä syvemmälle ja syvemmälle vaan vaihtaa nopeasti aiheesta ja temasta toiseen. Tällä tavoin Virilion purkaukset ovat tietysti herkullisia jatkopohdintaan taipuvaisille.

Nyt voisi tietysti kysyä, onko järkevää kirjoittaa kirjaa tällä tavoin, ikään kuin muistiinpanonomaisesti. Olisiko joku muu media sittenkin sopivampi? Vai onko kirjalla sinänsä mitään edeltä käsin annettua "muotoa"? Joka tapauksessa Virilion "itsensä" ajatuksista saa lopultakin paremman kuvan *Kosmopolikses- sa* (1/94) julkaistusta haastattelusta, jonka myös on suomentanut Mika Määttänen.

Tässä haastattelussa Virilio kaikesta pessimismistään huolimatta osoittaa vastarinnan mahdollisuutta. Tämä vastarinta koostuu mahdollisuudesta tulla tietoiseksi teknologian totalitarismista ja mahdollisuudesta katsoa teknologiaa kasvoista kasvoihin. Toivo on tällöin vauhdin kehityksen ja sen seurausten hallinnassa. *Keep on rolling.*

Reijo Kupiainen